

Inhoud

De boa van Saint-Ex	13
Kleine bruine vleermuizen	36
Het Woelmuizenwoud	44
Twee zwarte honden	66
Regenvos	85
Dansende vlieg	90
Dansende vos	109
Het hertenkalf bij Panther Creek	124
Laatste dag in River Cabins	136
Reptiele disfunctie	160
Doctor en Victor Frankenstein	169
Eindeloze mogelijkheden voor vossenstreken	183
Weidespreeuw	203
Gevlekte vossen	217
Wapiti's en dassen	234
Olifanten	244
Walvissen en ijsberen	250
Eksters	263
Gevlekte bosuilen	274
Zanddollars	289
Grijze velden, jute velden	308
Woord van dank	317
Verantwoording citaten	319

Een dubbele regenboog had het verloop van mijn relatie met de vos veranderd. Tijdens mijn rondje hardlopen had ik me gerealiseerd dat hij in deze ruige omgeving hooguit een paar jaar zou leven. Destijds leek het me dwaas om emotioneel te investeren in een wezen dat binnen afzienbare tijd zou doodgaan. Aan het eind van mijn looprondje verscheen er voor me uit een regenboog. Het ene uiteinde glipte door een eilandje van hoge dode in grijze lucht verdronken populieren met kale kronen die zich door elkaar splitsten en sproten. Ik bleef staan. Een tweede regenboog kromde zich boven de populieren. Hoeveel regenbogen had ik alleen al in deze ene vallei gezien? Zeker honderd, met gemak, en ik bleef altijd even staan om ernaar te kijken. Ik bedacht dat een vos, net als een regenboog of een ander cadeautje van moeder Natuur, een intrinsieke waarde had die volkomen losstond van zijn levensduur. Als ik me daarna weer eens afvroeg waarom ik zoveel tijd stak in een dier met een levensspanne van amper een oogwenk, zag ik die regenbogen voor me.

De boa van Saint-Ex

Al twaalf dagen achtereen was de vos bij mijn huis verschenen. Nog geen minuut nadat de zon de westheuvel had aangetikt, vlijde hij zich neer op een stukje kale grond tussen de poederig blauwe pollen bosgras. Hij vouwde zijn staart onder zijn kin, kneep zijn ogen dicht en deed alsof hij sliep. Ik zat op een kampeerstoel met een zitting waar harde sprieten bosgras doorheen prikten. Ik sloeg een boek open en deed alsof ik las. Twee meter en één iel vergeet-mij-nietje, meer scheidde ons niet van elkaar. Het kan zijn dat iemand ons gadesloeg – een matgrijze spitsmuis, een bosmuis, een rubberboa – maar het voelde alsof we met ons tweeën waren en de wereld voor onszelf hadden.

De dertiende dag, rond halfvier, voor vieren in elk geval, pakte ik me dikker in dan nodig was om behaaglijk warm te blijven en ging buiten zitten. Ik vouwde mijn handen alsof ik ging bidden en stak ze tussen mijn benen terwijl ik met mijn voeten op de grond tikte. Ik zat te wachten op de vos en hoopte dat hij niet zou komen.

Mijn huis, aan het eind van een drie kilometer lange grindweg in een afgelegen bergvallei ruim negentig kilometer van de dichtstbijzijnde stad, was eigenlijk geen geschikte woonplek voor een jonge vrouw alleen. Mijn straat had geen naam, dus had ik geen adres. Dat ik zo ver van een dorp of stad woonde betekende dat een normale baan er niet in zat. In de wijde omtrek waren

er geen zendmasten, en als ik door een ratelslang werd gebeten of uitgleed bij het beklimmen van de steile rotsheuvel achter mijn huis, zou niemand mijn hulpgeroep horen. Wat me natuurlijk de moeite bespaarde om überhaupt om hulp te roepen.

Drie jaar eerder had ik deze lap grond gekocht. Tot dan toe woonde ik verderop in de vallei, in een hut die door de eigenaar in zoverre 'winterproof' was gemaakt dat als ik met donsjack en bontlaarzen in bed stapte, ik 's nachts in elk geval niet zou doodvriezen. Meer kon ik me niet veroorloven van het geld dat ik verdiende als gids voor natuurwandelaars en parttime docent veldcursussen. Toen een universiteit me een onderzoeksaanstelling van een jaar aanbood, zou je denken dat ik die kans met beide handen aangreep, niet alleen omdat ik voor ijspegels moest bukken als ik onder de douche stapte, maar vooral omdat een postdoc-traject voor mij als bioloog de logische stap was. Toch hapte ik niet meteen. Ik liet de universiteit wachten tot ik deze kavel had gekocht. Toen zei ik ja en huurde een piepklein studentenkamertje op de campus, tweehonderd kilometer verderop. Elk weekend reed ik door sneeuwstormen en over spekgladde wegen hiernaartoe om mijn tentje op te zetten. Terwijl ik op een grote kei luisterde naar het gesis van mijn gasbrandertje en het getik van sprinkhanen die met de kop vooruit tegen het strakke tentdoek ketsten, voelde ik me deel uitmaken van mijn land. Tot dan toe had ik nooit het gevoel gehad dat ik ergens deel van uitmaakte. Nadat mijn aanstelling was verlopen kampeerde ik er permanent. Inmiddels had ik een aannemer in de arm genomen om een stuk van mijn terrein te egaliseren en mijn huis te bouwen.

Buiten, op de plek waar ik op de vos zat te wachten, was het uitzicht fabelachtig. Mijn vallei werd nauwelijks ontsierd door bebouwing; volledige regenbogen waren een regelmatig verschijnsel. De uiteinden van die regenbogen landden in de glooiende velden onder me; nergens was het zo groen dat een *leprechaun* zich er kon verstoppen, maar ratelslangen voelden zich er in hun

element. Toch verkeerde ik in tweestrijd. Een volledige regenboog, zelfs een dubbele, kon me niet bieden wat de stad bood: een kans om met mensen om te gaan, me onder te dompelen in cultuur en een echte baan vinden, verantwoordelijk werk waarmee ik zo druk zou zijn dat ik geen tijd had om een vos tot zijn hol achterna te lopen. Voor mijn doctoraat in de biologie had ik al genoeg opgeofferd: ik had antikraak gewoond in lege panden en vloeren gedweild in universiteitsgebouwen. In ruil daarvoor had ik geleerd dat de wetenschappelijke methode de basis van alle kennis is en dat wilde vossen geen persoonlijkheid hebben.

Toen Vos op me afstapte, speelde een fluit een vaag, hypnotiserend wijsje, als het deuntje van de rattenvanger van Hamelen in mijn lievelingssprookje. Je kent dat sprookje wel: een bont uitgedoste vreemdeling komt een stad binnen en lokt de kinderen met zijn muziek mee naar een land van alpenmeren en besneeuwde bergtoppen. Toen de vos zich naast me nestelde en me door zijn oogspleetjes aankeek, sloeg ik mijn boek open. De muziek weerklonk nog steeds. Nee, het was de rattenvanger van Hamelen niet. Het was maar een vogel – een lijster ver weg.

De vos, die vanaf halverwege de ochtend in de schaduw van zijn lievelingssteen had liggen slapen, werd wakker in de gloed van de dalende zon. Hij richtte zijn achterwerk hemelwaarts en zijn neus windwaarts en strekte zijn hals langs een voorpoot die even naakt was als een pasgeboren muis. De vacht was niet weg, alleen platgestreken. Toen hij zijn lijf richting zijn staart kromde, merkte hij dat zijn vacht nu de andere kant op plat werd geblazen, zodat de huid aan de voorkant van zijn poten onbedekt maar warm was.

Een muis knerpde door de gruiszige aarde met de zware, aarzelende tred van een drachtig vrouwtje. De muis was bijna dichtbij genoeg toen een windzweep het dorre gras geselde en

het geluidspoor uitvaagde. *Wezelpies!* En zijn dag was nog maar net begonnen. Wat lager, op het alfalfaveld, stond geen wind. Een kluwen muizen buitelde onder een schaduw van struiken; patrijzen scharrelden tussen de hagen. Geen prooi voor hem. Het alfalfaveld was zijn moeders domein, en zij liet alleen haar partner en hun net gespeende jongen toe. Niet dat hij zijn plannen altijd liet afhangen van haar permissie. Hij was inmiddels een jaarling, rap genoeg om haar waakzaamheid te tartten. Strooptochten op verboden terrein stonden zelfs regelmatig boven aan zijn agenda.

Hij was van plan zijn moeders territorium voorlopig te mijden en eerst een bezoekje te brengen aan het huis met het glimmende blauwe dak. Het huis lag tegen de heuvel, een eind onder zijn hol en boven dat van zijn moeder. Het dak leek op de grond te rusten; alsem- en jeneverbesstruiken woekerden over de noord- en zuidkant. Eigenlijk lag het net zo als zijn eigen hol. Beide zaten ingegraven in dezelfde heuvelflank en lieten zich volop beschijnen door de opkomende en ondergaande zon. Beide keken uit op de slingerende, glinsterende rivier en keerden zich af van de koude noordenwind.

Hij tuurde de heuvel af op mogelijke routes die naar het huis leidden. De droge beekbedding maakte te veel lawaai, maar hij was niet op een geheime missie en de bedding was in alle opzichten de makkelijkste weg. De route naar de bedding leidde wel over een winderige kam. Voor de wind uit stoomde een gigantische wolk op ramkoers af op Ronde Heuvel. Weggekropen tussen twee kinhoge cactusschijven stopte hij bijna met ademen om te voorkomen dat de stekels in zijn borst prikten. Je moet wat overhebben voor een wolkenpektakel. De wolk botste tegen de heuvel, spatte open en vloog in flarden uiteen. *Volgens plan!*

Dikke pollen winterhard gras ritselden in de droge bedding; de stengels bogen door onder het gewicht van hun rijpe zaadkoppen. Graszaad, lang en dun als visgraatjes, klitte in zijn vacht en prikte in zijn vel. Bij een lage rozenstruik bleef hij staan om zich

aan de doorns te kammen. Lichter nu hupte hij door de kronkelbedding omlaag, naar links en rechts zwenkend als een op woelmuizen jagende havik in lage glijvlucht.

Cactussen, windzweepen, visgraatzaad: geen ideale stek. De vossen van het alfalfaveld lagen vast te soezen op hun groene deken, met hun bekken open voor verdwaalde muizen die blindelings door het korte zachte gras schoten en zich op luie vossen-tanden vastspietsten. Dát was een ideale stek. Althans, dat zou het zijn als je het type vos was dat het als zijn enige levensdoel zag om een jachtgebied te beheren met een hoge dichtheid aan oliedomme muizen.

Ik toverde mijn Therm-a-Rest slaapmat om tot een kampeerfauteuil door hem in een canvas hoes te proppen. Mijn slaapmat was al honderden nachten mijn metgezel in de wildernis geweest; nu bokte hij, als een renpaard dat onverhoeds wordt gezadeld, tegen mijn pogingen hem te temmen. Hoe ik hem ook neergooide, hij plofte op het vervelendste stukje grond neer. Vos stapte de schaduw van mijn huis in en ging liggen, plat als een haardkleedje, met niet meer dan twee meter en dat ene vergeet-mij-nietje tussen ons in. Hij lag roerloos op zijn vlakke plek terwijl ik scheef en stuntelig op mijn slappe, ruggengraatloze stoel wiebelde. ‘De kleine prins,’ zei ik en sloeg een beduimelde paperback open. ‘Door Antoine de Saint-Exupéry.’

Jarenlang was mijn leven een stinkdierstaart geweest. Een vraagteken. Nu ik had besloten hier weg te gaan, was de vraag niet wat ik ging doen, maar waarom ik het niet deed. Het antwoord, moet ik tot mijn schaamte bekennen, had te maken met de vos.

We hadden maanden lopen zigzaggen, de vos en ik, voordat we zo aan elkaar gewend waren als nu. Ik had niet de moeite genomen om onze precieze route in kaart te brengen, maar aan

de horizon doemde een verkenningstocht op, en in woest, open gebied laat de horizon zich lastig vermijden.

‘De kleine prins vraagt Saint-Ex om een schaap te tekenen. Saint-Ex stemt toe, omdat... nou, Vos, volgens mij uit pure aardigheid.’ Ik was vervallen in een patroon van voorlezen en tegen Vos praten en hem dan zwijgend een tel of vijftien aankijken. Die pauzes van vijftien tellen simuleerden zijn beurt om iets te zeggen.

‘Het prinsje vindt geen enkele schapentekening mooi, dus tekent Saint-Ex een kist en zegt dat er een schaap in zit.’ Ik haalde mijn schouders op. ‘Het werkt. Een onzichtbaar schaap in een kist. Jawel, Vos, een schaap in een kist.’ Nu had hij vijftien tellen het woord.

De mens koopt, kooit, knevelt en muilkorft alle mogelijke dieren. Die dieren zijn gekist, net als het schaap van het prinsje. De eigenaar van de kist legt het gevangen dier zijn verbeelding op. Hij kan zijn gekiste dier vermenschelijken of ontmenselijken, naar eigen goeddunken of slechtdunken.

Met één blote hand trok ik een bos dor tarwegras uit. De stengels braken, de splinters sneden in mijn hand. Vos keek met wijdopen ogen toe terwijl ik mijn bezerde hand uitschudde. Onze gemiddelde zitlimiet van achttien minuten was bijna bereikt. Hij legde zijn kop in zijn nek om eens flink te gapen. Daarbij kwam zijn tong naar buiten, rubberig en roze als een gummetje.

Zou jij achttien minuten aandachtig luisteren naar een kwakende eend? Een loeiende koe? Een blaffende hond? Nou, dat gevoel is wederzijds. Wij dieren herkennen vocale signalen van onze eigen soort en doen de klanken van andere soorten af als achtergrondgeluid. Zij horen voornamelijk ‘bla bla’ en wij horen ‘kwak kwak’.

Voornamelijk. Al voordat ik mijn vos leerde kennen had ik het vermoeden dat vossen een uitzondering op de regel waren. De Russische onderzoeker dr. Dmitri Beljajev had vijftig jaar besteed

aan het africhten van vossen om te reageren op menselijke commando's. Zijn experimenten leken uit te wijzen dat zijn vossen net als honden specifieke menselijke klanken onderscheidden. Met andere woorden: de vossen herkenden het verschil tussen zzzz, mmm, sssjj, enzovoort. Als Beljajev het bij het rechte eind had, hoorde Vos woorden, maar kon hij ze niet verstaan. Net als ik bij opera's.

De niet-gekiste vos en ik zaten nog te lezen toen de telefoon ons onderbrak. Ik probeerde het gerinkel te negeren, maar ik had geen antwoordapparaat en de beller blijkbaar wel een engelengeduld. Nadat ik de telefoon een keer of twaalf had horen overgaan, ging ik naar binnen en nam de benedentelefoon op; de deur liet ik openstaan, zodat ik Vos in de gaten kon houden. Jenna, mijn supervisor volwassenenonderwijs op de regionale hogeschool, wilde wat organisatorische dingen doornemen voor mijn volgende veldcursus. Die baan, op een kilometer of vijftig rijden, bood me zo'n tien weken per jaar werk. Maar wat deed ik zolang met de vos? Ik was nog nooit van hem weggelopen. Onze momenten samen waren altijd op zijn initiatief beëindigd. Hij vertrok als eerste, zo waren we het gewend. En toch zat hij daar nu, zeven meter van me af, te ver weg voor oogcontact, een afstand die in geen enkele cultuur als visite gold. Met één poot trok hij het blauwe vergeet-mij-nietje naar zich toe en veegde met zijn neus langs het gevangen steeltje.

Om de indruk te wekken dat ik hem niet in de steek liet ging ik dichterbij de deur staan. Ik hield de hoorn tegen mijn schouder zodat Jenna niet kon horen dat ik tegen Vos zei dat ik zo klaar was en dat hij nog even moest blijven. Toen ik de hoorn weer aan mijn oor hield, vroeg Jenna met wie ik aan het praten was.

'Niemand. Ik ben alleen. Hoe groot is de groep?' Vos liet de benarde bloem vrij en speurde de grond af naar een insect dat hij bang kon maken.

'Dat zeg ik net. Tweeëndertig. Je hebt dus een huisdier.'

'Nee hoor. Ik ben hier in mijn eentje. Je weet toch dat ik altijd

in mezelf loop te mompelen.’ Vos keek om; misschien viel er bij zijn achterwerk meer te beleven.

‘Als je in jezelf praat, mompel je juist níét, wist je dat?’

Toen ik ophing was Vos al aan het ‘muizen’; daarmee bedoel ik dat hij op zowel muizen als woelmuizen joeg, twee aparte soorten die van een afstandje niet van elkaar te onderscheiden zijn. Als bedreven jager kon Vos lang niet alles op wat hij ving, vandaar dat hij her en der bergplaatsen aanlegde, waarbij hij, attent als hij was, het stuk rond mijn kampeerstoel niet oversloeg. Een week nadat Vos had besloten regelmatig langs te wippen bouwde ik een muurtje van keien rond mijn zitplek om een muisvrije zone (MVZ) te creëren. Mijn MVZ was bedoeld als een plek die niet werd bezoedeld door onder de grond geschoffelde verminkte, morsdode, stinkende muizenlijken, en dan vooral (althans in mijn aanwezigheid) hun exhumatie.

Vos dacht daar anders over. Als hij binnen de MVZ een kadavertje begroef, wees ik op mijn mini-muur en legde uit dat gemummificeerde knaagdieren niet prima de luxe waren. Toen besprak ik de betekenis van ‘prima de luxe’. Vermoedend dat mijn verhaal geen amusementswaarde had, vertaalde hij het als ‘bla bla’. Het muurtje had dus geen effect op zijn gedrag, maar één keer verzachtte het wel mijn gêne over het feit dat ik een vos op mijn terrein toeliet.

‘Op je oprit ligt een knaagdier te vergaan.’ De UPS-bezorger overhandigde me mijn maandelijkse voorraad schrijfwaren.

‘Weer een muis? Jeetje. Een of ander beest...’ Hoofdschuddend tuurde ik naar mijn blote tenen die me tegemoet krulden. ‘Dat gebeurt de laatste tijd wel meer.’ Ik keek de bezorger aan. ‘Misschien een... eh... stinkdier?’

‘Nee, een vos. Dat doen alleen vossen.’

Zoals alle buitenlui was ik vindingrijk. Hier in het buitengebied hadden we geen vuilnisophaaldienst of strooiwagen. Onze sheriff woonde vijftig kilometer verderop. We onderhielden zelf onze huizen, grasvelden en wegen. Maar post rondbrengen de-